

Ant. Grinberg's Buch

Ant. 59. 2.

15.
100

RECTOR
ACADEMIAE LIPSIENSIS
NATALITIA
CHRISTI SACRA
IN TEMPLO ACADEMICO
PIE CONCELEBRANDA
INDICIT.

*Spec. II. providentiae diuinae ex Iobi cum amicis colloquio
a C. VI. ad XXIV.*

LECTOR
ACADEMIAE
MAGISTRI
CHRISTOPHORO
SACRA
SACRA

CHRISTOPHORO SACRA

ratione se ait v. 2. miserabiles eiusmodi querelas tanta cum mentis aegritudine כַּעֵשׂ, effundere; ideoque prudentia omnino iubet, iustas earum et vrgentes *ponderare* causas, si quem virum probum videamus grauitati dolorum succumbere. Eorum enim haud raro adeo ingens vis est et insuperabilis, quae animum incusso penetrat terrore, quae gemitus extorquet et verba dolentia v. 3. 4., vt eorum sensum exuere, nec prouidentiae consilia permittant, nec religionis iubeant praecepta, nec naturae quidem leges patiantur v. 5. Mirum non est tantam perturbatae mentis aegritudinem humano nullo leuari posse solatio, quanto minus *insipidis* eiusmodi et vanis terrenae felicitatis pollicitationibus, quibus Eliphaz anxium Iobi animum tranquillare volebat v. 6. Fastidit eas v. 7. pia mens adsueta Deo, quando gratiae eius et amoris sensu destituitur, quo nihil habet dulcius, nihil appetit desideratius. Quam ob causam acceleratam mortem iure meritoque a se optari posse, salua fide sua et pietate, tanto facilius sibi Iobus persuadet v. 8. 10., quanto certius nihil aliud sibi reliquum esse arbitratur, et exhaustas naturae vires diutius non sufficere sentit, ferendis eiusmodi malorum oneribus v. 11. 12. Numquid vero, quoniam *in ipsis nihil inest praesidii*, ideo *spem omnem verae salutis solidam* firmamque תְּשִׁיבָה, a piis penitus expullam esse putemus? v. 13. Turpe est תָּסֵר et religioni repugnans, tam perfide ab amico suo deficere v. 14., vt torrentis instar aquarum, quae

scripta, siue sensum ex recte scriptis cogunt difficillem. v. 17. *Michael*. מִיכָאֵל vertit impersonal. wenn es warm wird; atque sic non opus est, vel suffixum singul. ad Plur. מִיכָאֵל v. 15. referre, vel legere מִיכָאֵל aut in Praet. מִיכָאֵל vt vult *Houbig.* v. 20. Pro עֲרִיבָה Sep. עֲרִיבָה forte legerunt: εὐπολεσον, *Houbig.* autem hoc mutat in עֲרִיבָה transierunt, ex עֲרִיבָה, quia negat, suffix. foem. ad מִיכָאֵל posse referri, quod tamen fert vsus linguae. v. 21. Pro לֵא Keri habet לֵא lectionem Codd. Occident., quae forte ex לֵי orta est, quod habent Sep. Syr. et Ar. idque faciliorem omnino sensum parit: certe, sic mihi nunc est; quem verum esse haud immerito *Michael*. suspicatur, atque sic *Houb.* mutatione textus possumus superfedere. v. 25. *Houb.* cum Chald. legit מִיכָאֵל pro מִיכָאֵל, quod *Michael*. ad sermones amicorum refert: wie ungesund sind eure Reden, Gr. rectius ad Iobi verba ab iis reprehensa: ecurr *φωλα* videantur Sep., εὐπολεσον molesta habeantur Aqu. λυπηρα acerba Δδ. quae aegritudinem adferant. v. 26. מִיכָאֵל נִוָּאֵשׁ non sunt verba nihili, vt vult *Houb.* nec *desperantis*, vt *Michael*. vertit: Worte eines Verzweifelnden gehen in die Luft; quae nimis leuis videtur, et indigna pietate Iobi excusatio. Pertinet enim לֵי in עֲרִיבָה per ו copulatum, aequae ac prius illud, ad תְּשִׁיבָה: an pro vento habetis querelas *desperatis*, de quo actum videtur.

quae subito quidem ex liquefacta niue ingenti cum strepitu confluunt, breui autem ardore solis absumtae, iterum exarescunt, et positam in iis spem omnem viatorum fallunt v. 15-20., vt pari, inquam, ratione, bona quidem multa doloso verborum apparatu piis polliceamur afflictis, solido autem omni solatio vel deseramus eos, vel adeo priueamus, iniquis pietatis eorum censuris. Hanc merito Iobus reprehendit amicorum perfidiam, qua actum iam esse de eo metuentes v. 21-23., querelarum eius vehementiam, non iniquitatis conuincere et emendare contendebant, sed grauissimis potius in eum opprobriis iruebant v. 24-27.; simul autem modeste rogat, vt paulo mitius fecerint agant, nec adeo sibi omnia in malam partem rapiant, quae fuerint inique a se dicta et dolorum sensu extorta v. 28-30.

Atque haec omnino aliquam interdum excusationem tanto maiori iure merentur, quanto grauioribus saepenumero humanae vitae calamitates, et quae piorum virtutem die nocteque fatigant aerumnas. Quarum ideo grauitatem vix tolerandam, non amicis tantum, mitigandae eorum de se sententiae et commouendae commiserationis causa Cap. VII. *) 1-6., sed ipsi adeo Deo Iobus repraesentat, et extre-

A 3

*) Ad C. VII. v. 1. Cod. Regiom. Reg. pro ימיר habet ימו in Sing.; quod parum refert. v. 4. Houb. ex varietate Versf. suspicatur, Sep. pro מיר-עבר מיר-עבר legisse מיר-עבר cui autem parum fauent reliquae Versf. v. 5. Voc. ימיר Versf. fere omnes, non pro מיר sed מוס liquefactus est, accipiunt, idque confirmat Cod. Regiom. Reg., qui habet מ erasum, vt legendum sit ימיר. v. 6. Houb. pro מיר legit מיר, velocius verbo transferunt irrevocabili, quia Sep. Cod. Vatic. λαιας habet, quod vero Ven. Semlerus Epist. ad Griesbach, de emendand. Gr. V. T. interpret., corruptum esse suspicatur ex ελασιος, quae vox de currentibus equis adhibetur teste Hesych. et Poll., atque sic respondet τω δραμεως, quod in Cod. Alex. et in Tetraplis legitur, nec non in Iunii catena, in Cod. autem Coislin. τοις λοιποις tribuitur, eoque sine dubio ad celerantem radium textoris respiciunt, quem Sym. εφασκει vertit. v. 12. Houb. pro מיר-עבר legit מיר-עבר tempestatem in me excitas, sed sine Codd. et Versf. autoritate. v. 15. Id. pro מיר-עבר legit מיר-עבר fugere fecisti, ex significat. Ar., cui fauere videntur Sep. voc. απαλλας, ideoque ad alterum comm. membrum ex v. 16. trahit מיר-עבר, in מיר-עבר mutatum: depellis ab ossibus mortem. Violenta autem haec sunt et precaria, quibus parum fauet Versf. Alex., quae tantum מיר-עבר ad Deum refert, et ex solo forte scribarum vitio, απο πνευματος positum habet, pro απο πνευματος, cum alias מיר-עבר επιπνευματος vertat. Sic enim Aqu. habet cum reliquis Versf. αληθινά αγχουνη η ψυχη μου, cui etiam bene respondet alterum membrum ex Versf. Sym. και θανατον δια των οστων μου et מיר-עבר v. 16. ex versf. Michael. aber das verwerffe ich, quare nec opus est hoc pro מיר-עבר ex acci.

mam miseratur vitae, spe omni destitutae miseriam, mortisque breui sine dubio imminentis propinquitatem v. 7-10. Facit hoc eo maxime consilio, quo suae Deus imbecillitati indulgeat, quae neque a querelis, neque a mortis desiderio sibi temperare possit in tanta rerum angustia, ubi vel *laqueo vitam finiendi* cupido, inter tot noctes, *insomnes* saepe, aut tamen *insomniis* terribiles, animum sollicitaret v. 11-15. Quod quidem se *detestari* ait v. 16., cum vitae et malorum finem sibi non esse defuturum norit: Hanc ipsam vero ob causam tanto ardentius orat suppliciter, siue *accelerationem mortis* v. 17. 18., siue malorum tamen *mitigationem* v. 19., peccatorum maxime, quorum ipse se reum agit, *remissionem*; quanto certius breui se esse moriturum arbitratur v. 20. 21.

Intelligimus ex his, quae sint in piorum aduersitatibus providentiae consilia, quae fidei eorum et virtutis, medias inter humanae carnis imbecillitates, certamina, quibus non minuuntur animi dotes illac, sed augentur potius et perficiuntur. Quas qui non intelligant feuerioris disciplinae Dei leges, male plerumque piis, vti Bildad Suchites Iobo C. VIII. *) interpretantur, tam quae mala ferunt, quam quae subinde

accipere cum Capello et Aut. An. Obseru. v. 20. *Houbig.* pro עָלֵי legit עָלֵי cui praeced. לִי magis responderet, eique fauent Sep. Syr. et Ar., in quo vero parum inest discriminis, aequae minus ac in eo, quod v. 21. Sep. pro מֵתֵי legit מֵתֵי videtur מֵתֵי ex מֵתֵי טְרַחֲטָה לְמַדְבָּרֵי תַּבְּעֵי אֲרָצָה, quo tamen ipsam voc. מֵתֵי sententiam aequae recte interpretantur, ac Voc. מֵתֵי per מֵתֵי אֲרָצָה אֲרָצָה, nulla supposita lectionis varietate.

*) Ad C. VIII. v. 8. מֵתֵי מֵתֵי per Meton. dicuntur, quae patres ex longo rerum usu inuestigarunt, eodemque forte sensu מֵתֵי cum מֵתֵי popularunt: aduerte animum ad explorandum, *εὐχρηστικὸν γένος πατέρων* parentum familiam, siue quod illos experientia docuit. v. 13. Sep. מֵתֵי מֵתֵי vertunt quasi exitum viae et finem itineris, vti ler. 9. 2. מֵתֵי מֵתֵי explicat, nisi forte מֵתֵי legerunt. v. 14. מֵתֵי Verff. ex Chal. et Ar. מֵתֵי interpretantur vt *Houb.* et *Michael.* succideret, cum Sep. sensum aliquem expriment, non verba. Mihi autem accommodatior videtur sententia ex usu vocis biblico: suam ipse spem abominabitur. v. 16. Dubiam olim et obscuram fuisse, vel scripturam, vel sententiam voc. מֵתֵי ex Verff. varietate constat, cum Aqu. vertat: *εμπροσθεν αυτου*, quod *Montesal.* in Hex. inique ad מֵתֵי refert, Sep. ex *καμπους*, quasi מֵתֵי legissent ex מֵתֵי, quod c. 32. 21. *καμπους* vertunt, nisi forte putredinem pro simo, et stercoreationem horri, pro horto acceperunt, quae facillor mihi coniectura videtur, quam illa *Houbig.*, qua מֵתֵי ex מֵתֵי germinare, legendum esse suspicatur, quod *Sirpem* eius vertit. v. 17. מֵתֵי proprie vertunt

subinde produnt impatientis animi vestigia in aduersis v. 2. quae putant repugnare ordini diuinitus sic constituto, vt nunquam bona praesentis vitae piis desint, mala impiis v. 3. Vnde merito se ait suspicari, Iobi non tantum libros iustus luere scelerum suorum poenas, sed ipsum etiam eorum parentem incundae melioris vitae hoc admoneri exemplo; quod si fecerit, breui exillimat infecuturam esse pristinae felicitatis restitutionem v. 4-7. Atque sic pie quidem fatis, non recte autem et caute, omni fere tempore multi omnino ex perpetuo fere priscae aetatis vsu existimarunt v. 8-10. et adhuc censent plerique, impossibile esse, vt durabilis sit in hac vita improborum felicitas, quae *papyri* instar et *carecti*, vt subito exerefcit, ita subito marcescit v. 11-13., aut *tela* similis est *araneae*, quae vno saepius ictu flatuque breui disiecta perit v. 14. 15., aut *plantis*, quae, vt longa fe propagine cito diffundunt; sic breui euulsae, cito euanescent v. 16-19. An non autem aequae fragilis est piorum etiam in hac rerum vanitate externa felicitas? Ecquid igitur iustitiae diuinae et benignitati repugnet, etiamsi diuturniorem saepius sceleratorum fortunae florem esse, iustorum autem aequae repentino interdum exitio deleri pateretur? Vtrumque sapientissimis de causis, vt potest fieri, ita solet frequenter, vt misere pereat insons et incolumis euadat reus. Quare temeraria omnino et fallax spes est, Iobo hic facta v. 20-22., quod nunquam ei, si iustus fuerit, certum Dei in hac vita defuturum sit auxilium externum, quo ex omni tandem miseria eripiatur.

Quis enim, ille merito respondet C. IX. *), quis vnquam adeo iustus sit et labis experts communis, vt nihil in eo, quod reprehenden-

vertunt Syr. et Ar., reliquae Versf. *improprie*, quoad sententiam cuique propriam, quare non opus est *Houb.* critica mutatione in מא adhaerescet. v. 18. Neque hic ex Versf. Alex. $\text{עַן כַּאֲתַתִּי הַטּוֹסִים פְּעֻסַתִּי אֵתֶנּוּ}$, sequitur, quod *Houb.* vult, legendum esse $\text{מִקּוֹמִי אֲבִיעֶטוּ מִפְּרִיִּטִי}$, et pro Sing. יִבְלִעֵנִי Plur. יִבְלִעֵנִי si eradicauerint eum. Commodè enim singulari verti potest: עַן כַּאֲתַתִּי , et tamen מִקּוֹמִי locus eius sublatus vt non amplius existat, ad seq. בִּי אֲשֶׁר referri, absque violenta illa verborum truncatione. v. 19. Nec hic absurdum video, quod videt *Houb.* in voc. שִׂשְׁוֹן gaudium, quod habet Chal. et Vulg., Sep. vero pro tristi eius exitu et conuersione acceperunt, sensu forte ironico: $\text{שִׂי כַּאֲתַתִּי אֲשֶׁר מִפְּרִיִּטִי}$; quare absurdum hoc potius aliis videatur, quod legendum esse: $\text{שִׂשְׁוֹן הִיא מִשְׁוֹן}$ suffossa est via eius, adeo facile suspicatur, critica textum corrigendi temetitas.

*) Ad C. IX. v. 8. Hic iterum temere *Houb.* pro מִן legit עַן nubium cacumina, quia de coelis sermo est. Cur non verò de mari etiam? quod aequè

dum sit, aut corrigendum, Deus ipse deprehendat v. 2. 3.? Quis igitur piorum impune ausit resistere Summi Numinis tam *sapientiae* infallibili, quam *potentiae* infinitae, quae terrae coelorumque gubernacula *libere* regit et *mirabiliter*? v. 4-10. Deferat me, si placuerit praeterire miserum, omni ope destitutum, et auferat quicquid lubet v. 11. 12., quis ei reluctetur? Ego profecto, etiam si causam habere-

rem

aeque subiectum est Dei imperio. v. 11. Cum *וְ* in fine non ad *אֲבִיךָ* tantum, sed etiam ad praec. *אֲרָאָה* referendum sit, non opus est *Houb.* mutatione in *אֲרָאָה* cum suff. v. 13. *Houb.* legit *אֲרָאָה* qui accingunt fortitudinem, quia veteres putat in *וְ* nullam vidisse sententiam, quare vel alio diuertant, vel deferat scriptionem vocis, cuius tamen *Verff.* fere omnes siue formam exprimunt, vt *Chal. Syr.* et *Ar.* siue sensum, vt *Vul.* et *Sym.* exceptis tantum *Alex.*, qui quoniam *וְ* vt c. 26. 12. *καὶ* vertunt, vel *אֲרָאָה* legerunt, vel cum *וְ* permutarunt, quasi animantia intelligenda essent, robore et ferocia veluti armata. v. 14. Etiam si *vftitam* Lat phrasin: *miscere verba*, adhibuissent *Verff.*, quam vere earum nulla habet, non tamen ex eo sequeretur, quod vult *Houb.*, *אֲרָאָה* *אֲרָאָה*, quod *Syr.* et *Ar.* vertit: dissonere, *Chal.* eligere, *Sep.* *דוּאָרְפִיטִי*. v. 16. Dura nimis *Verff.* et *Interpret.* sententia mihi videtur, vel ipsa *Michael.* explicatio: wenn ich rieffe und Gott hörte mich auch, so würde ich doch meinen Sinnen nicht trauen, sondern es für einen Betrug der Phantasie ansehen, weil ich gegen ihn gar zu klein und niedrig bin; quo sane prudens nemo facile impeditur, quo minus a Deo se exaudiri credat, si eius rei documenta viderit. Quare sic verito: si in ius Deum vocare vellem, quod *קָרָא* saepe significat, vt responderet mihi, siue rationem suorum redderet consiliorum; tamen non — v. 19. *הֲוֵה* *Verff.* omnino non habent; ergo non legerunt? Ita vult *Houb.* idæoque *אֲרָאָה* legit et *הֲוֵה* testimonium dicet, pro *וְ* quis diem mihi dicet? quod certe aptius ad sententiam, quamuis *Verff.* nulla hoc exprimat. v. 21. Ita nunc longe alia, quam olim ratione, mihi quidem hoc comma vertendum videtur, in quo explicando adeo *Verff.* et *Interp.* dissident, vt *Houb.* *אֲרָאָה* pro *אֲרָאָה* legat, idque cum *וְ* coniungat vt *Syr.* et *Ar.* Sic enim plana sunt omnia et apte cohaerent cum v. 22. vbi *אֲרָאָה* *אֲרָאָה* alias multum difficultatis habet, quae sic facillime euanescit. v. 24. Pro *אֲרָאָה* habet *אֲרָאָה* ira eius *Syr.* et *Ar.* idque satis est causae *Houb.* sic temere textum mutandi, *וְ* *אֲרָאָה* certe furorem eius quis indicabit? quamuis obstant reliquae *Verff.* v. 27. Sententiam ad finem vsque v. 28. decurrere putat *Houbig.* idæoque pro lubitu *אֲרָאָה* pro substantiuo habet, cum verbo sequi copulando; postquam querimoniam meam hanc omiserit; deinde reliqua sic coniungit: gemitibus meis nuntium misero, confirmauero vultum meum, tandem ex vltimo verbo ad *וְ* v. 28. retrahit, idque more inusitato sic vertit: et sorbuero dolores meos — quae vero precaria sunt omnia et satis dura.

tem iustissimam, me tamen nunquam aduersus eum defendere conarer v. 14. 15. Quod si in ius eum vocare auderem, vt rationem mihi redderet tantorum, quibus me adeo obruit malorum v. 16., numquid mihi obtemperaret? annon potius multiplicaret vulnera? v. 17. 18: Nec igitur *vi*, nec *iure* quidquam aduersus Deum est efficiendum v. 19. et si vel integerrimus essem, ipsa tamen me oris mei condemnaret *intemperantia illa* v. 20., qua, cum pius essem, parum tamen habui vitam meam, vel adeo *fastidii* eam cum *taedio* et *imprecatione* v. 21. Atque sic semel res vtique se habet; ideoque merito, cum sine labe iustorum nullus sit vnquam, ius summum Deo vindicare deoet, innocentem pariter atque improbum malis affligendi grauitissimis v. 22., quod fieri aliter non posse, in *communi* saepe gentium et regionum *calamitate*, et perturbato summorum imperantium statu experientia testatur, vbi etiam *infantes* haud raro *in discrimen venire* perinde habet *וְיָבִי* v. 23. 24. Quare mihi etiam eandem nunc rerum conuersionem contigisse mirum non est v. 25. 26., nec iuuat, vel dissimulare dolorum sensum, vel causae meae iustitiam frustra tueri v. 27-29., quo semper malorum cumulum augerem potius, quam minuerem v. 30. 31. Non enim cum homine mihi res est, neque causae arbitrum scio alium, praeter ipsum solum; a quo etiam mali nihil arque iniqui metuerem, dum modo aliquam mihi concederet *animi*, *extra se positi*, tranquillitatem v. 32-35. En quo in Deum animo esse, quam de se humiliter sentire deceat pios, vel in tristissima rerum suarum sorte constitutos.

Ecquis vero piorum tantum habet tamque insuperabile fidei virtutisque in aduersis robur, vt non dolorum grauitate interdum ad vitae aliquod taedium, aut dubitationem de summa Dei misericordia et benignitate trahatur? Quid igitur mirum, quod his Iobus perturbatae mentis agitationibus abreptus, quae tacito alii dolore sentiunt, eloqui permittat ori, *frena recusanti*? quo vitam ideo se fastidire, Deo libere fateatur C. X. *) , quod inuestigando consequi non possit, quae sit aut pecca-

*) Ad C. X. v. 23. *וְיָבִי*, quod *Michael*. ad sequentia mala refert, palam satis ad ante enumerata bona spectat, *וְיָבִי* aurem ad *וְיָבִי*, siue talem eorum omnium velut oblivionem, qua Deum ingratos iuste punire posse Iobus fateatur, seque, si reus esset v. 14. tali eius vindictae submittit. Alium ego quidem nullum video faciliorem orationis nexum. v. 16. *וְיָבִי* pro *וְיָבִי* legendum putat *וְיָבִי* ad Deum referendum: tu vires exeris, idque ideo, quod nullus veterum, praeter vnum Chald. tertiam pers. exhibet, quam tamen habet Syr. et Ar. v. 17. Id. *וְיָבִי* abiicit, quia *וְיָבִי*que Substant.

peccatorum suorum atrocitas, aut quae sit alia consiliorum Dei ratio, occulta sibi et imperuestigabilis: cur adeo *violenter* se opprimi patiatur sine omni auxilio v. 1-3.? cur adeo *festinanter*, tam seueram a se vindictam sumere illi placeat? quasi homo esset, quem vel *externa rerum facies*, vel *mortalis vitae formido*, ad accelerata interdum supplicia rapit v. 4-6., etiamsi norit, quod nec sit adeo sceleratus, nec possit ab eius potestate liberari v. 7. Durum enim hoc vtique piis et saepe mirabile videtur, quod vix possit cum amore Dei paterno conciliari, si, quae *creationis et providentiae beneficio* in eos contulit, bonorum omnium adeo esset immemor v. 8-13. Noui Iobus ait v. 13. quod hoc omnino in tua sit *potestate* positum עֲמַךְ אָתָּה וְשִׁמְרָתִי ut, si scelerate fecissem, quod *in me animaduertis* וְשִׁמְרָתִי, inultum me non dimittas et criminis insontem v. 14. Vae igitur mihi, si improbe vixissem! At vero pius sum; et tamen vix *caput leuare* ignominiae et aerumnarum gratitas permittit v. 15., quae subito etiam, quam primum *illud se vel erigere* aufit, multiplicatis aduersus me *irae diuiniae testibus* inualescunt v. 16. 17. Numquid vero vitam ideo fastidire et optare mortem deceat? v. 18. 19. Sentire eius rei iniquitatem Iobus ipse videtur; quod in eiusmodi carnis et spiritus certamine fieri plerumque solet; quare eo tandem redit votorum finis, vt breue hoc miserrimae vitae, quod

Substant. ad חַרְבָּה referendum esse putat; quod tamen fieri posset sine hac mutatione, nisi commoda satis esset copulatio עֲמַךְ prioris cum חַרְבָּה posterioris quod *Michael*, vertit: hinter mir Verfolger, und um mich herum ein feindlich Heer. Syr. et Ar. siue חַרְבָּה legerunt, siue sententiae causa sic vertunt: exercitus immutatus contra me. v. 18. Houb. מַרְבֵּעַ reuocat ad חַרְבָּה אֵל Sep. secutus, qui sic vertunt: וְאֵל מַרְבֵּעַ — αὐτὸ ἀπεδανον, forte *sensus*, non *lectionis* causa, quod alias iis aequae ac Houb. contorta visa fuit oratio, quae autem nihil habet difficultatis, si ex vsu Futuri, quod optandi vim habet, vertamus vt *Mich.* fecit: wäre ich doch gestorben! v. 20. τὸ Chertib praefero hic τὸ Keri חַרְבָּה quod habet Chal. et Masora, Cod. autem Region. Senat. in ipso textu exhibet, quamuis a punctatore correctum; idque sine dubio etiam Syr. Ar. et Sep. legerunt in suo Cod. et vno expriment Voc. ἀποδανον ο βιος τὴ χρονον μου, quo neutiquam comprobant Houb. lectionem חַרְבָּה cuius frigida esset sententia: dies mei et tempus vitae meae, siquidem hoc vtrumque ipse etiam Chald. habet: vita temporis mei, de quo tamen חַרְבָּה praedicat parua est, simulque חַרְבָּה et deficiens. In altero vero membro Chertib praefero חַרְבָּה vt form. optandi: vrinam a me desisteret! quod habet vterque Cod. Region. in textu, Senat. autem in marg. חַרְבָּה ponit cum Nota.

quod sibi reliquum sit tempus, aliquo tantum micigetur malorum leuamine v. 20-22.

Recte quidem eius rei causa, sed nimis omnino acriter, et magis quam reliqui inimice, tertius amicorum lobi Zophar eum reprehendit C. XI. *) 2. 3., in eumque velut *nugatorem insolentem* grauius inuenitur, quasi tanta esset eius pertinacia, vt irreprehensibilem doctrinae suae et pietatis integritatem non tantum obstinatae tueatur v. 4., sed etiam intelligere recuset, quod **כְּבֹרִים לְתוֹשִׁיָהּ** firmo Dei et immutabili consilio nitatur *duplex illa occultae eius sapientiae* cum piis et impiis agendi ratio, vi cuius merito nunc dignas ab eo exigat improbitatis poenas v. 5. 6. Negauerat hunc regiminis diuini ordinem lobus, Deo-

B 2

que

*) Ad C. XI v. 6. optime hic ex mea sententia vertit Houb. sapientiae recessus, vt sunt ratione multiplices, siue potius vi propria Voc. **כְּבֹרִים** *duplicis rationis*, quae vix alia esse potest, quam duplex illa, piis bene semper, improbis male faciendi ratio providentiae diuinae, quae caput est principale huius colloquii. Ex ea enim intelligere debebat Iobus, quod Chal. et Sep. habent: *οτι αξια σοι απιστη απο θεου αν ημας τηρας*, Vulg. autem: quod *multo minora* exigaris ab eo, quam meretur iniquitas, **לִּי** quasi *foeneratur tibi*, siue *oblatiscitur partem aliquam* tuae iniquitatis, quod fere magis conuenit cum vsu voc **נָשָׂה** v. 8. **גְּבֹהֵי** altitudines coeli, ad Deum refert Vulg. vertitque: *excelsior est coelo*, neque tamen ideo vel legit, vt Houb. putat: **גְּבֹהַ מַעְצִימִים**, nec sequi foemin. **עֲמָקָה** legere iubet, quod idem vult **בְּבִרְהָהּ** v. 12. Houb. **בְּבִין** legit pro **בְּבִין** vacuus; en rationes criticas! quia vox illa nunquam translate venit, et Syr. **דַּמָּא** purus habet, (quod idem est ac vacuus culpa) vnde suspicatur, in eius Cod. scriptum fuisse **בְּבִין**, quod cum **נָשָׂה** facile potuit permutari. Sic porro **רִגְלֵי** satis temere in **רִגְלֵי** mutar, eique addit **מִלְבָּב**, cordatus fiet; cur autem? quia **רִגְלֵי** nulli alteri verbo nec simile esse, nec contrarium existimat, cum tamen simile sit **רִגְלֵב** **דָּא**, et **רִגְלֵב** **אָרָם** contrarium **דָּא** **פְּרָא**, quod autem non vidit critica mutandi rextum libido. v. 15. **מִים** quod Ar. de variolis adhibetur, respicit forte, vt *Michael*. putat, ad faciem tibi lepra foedatam, vnde **מִים** Sep. *προσωπον μαλαρον* vertunt, et **מִצָּן** ex **צָן** fudit de puritate fusi metalli explicant: *εὐδοσια σπουδον*, ex quo non sequitur, legisse eos et Chald. quod Houb. putat esse legendum. v. 17. *Dura mihi videatur Michael* interpretatio: *nach einem schwellen Mitrage wird selbige Unsterblichkeit aufgehen, du wirst seegeln* **רַעְפָּה** (nemlich über das Meer des Todes in jene Inseln der Seeligkeit) und werden wie der Morgen. Pro **ז**, quod tamen est aequae comparatiu., Houb. **ז** putat esse substituendum, in Voc. **צִדְדִּים** v. 18. **הַרְפָּה** pro fodere accipiunt *Michael* cum Chal. de sepulcro, Houb. de fossa ad colligendas aquas niuales, in Arabia pretiosas, Sep. pro erubuit, et sic non verba quidem, sententiam tamen bene explicant: *εν μεσημβριος και φρονιδος αναφανυσθη σοι αειηνη*.

que ius summum vindicauerat c. 9. 22., pios aequae ac impios malis affligendi: Quod autem Zophar adeo putat esse temerarium, ut *vel arrogantiae* tribuendum sit, quod imperscrutabiles prouidentiae vias inuestigare audeat v. 7-9., *vel impudentiae*, quod pertinaciter se opponere contendat his iustis Dei iudiciis v. 10.; qui tamen bene norit profanos eiusmodi *nebulones*, eamque ipsam ob causam in eos animadvertere soleat v. 11., quo *sapere discant uecordes*, et qui obbrutescere coeperunt, ad saniolem redire mentem cogantur v. 12. En quam imprudenter, neglecto omni humanitatis et amoris sensu, causam Dei agant, *ζηλον θεου εχουσι*, ait Paulus, *αλλ' ε κατ επιγνωσιν* Rom. X. 2., qui piis huius vitae bona, improbis mala semper debere existimant. Hoc ipso enim coeco pietatis peruersae alisque inimicae impetu ductus Zophar, ad poenitentiam agendam et mutandos mores Iobum adhortatur v. 13. 14., eaque conditione certo futurum esse pollicetur, ut sine *turpitudinis nota* faciem erigere et ab omni malorum metu tutus esse v. 15., ut pristinae calamitatis memoriam delere v. 16., perpetua felicitate frui v. 17., et spe noua erectus, nulloque amplius pudore suffusus, adeo tranquille viuere possit, ut alii adhuc plures suum precibus implorare fauorem cogantur v. 18. 19., improborum autem spes omnis veluti halitu extincta, subito misere euanescat v. 20.

Ad haec tanta tamque iniqua amicorum opprobria merito sic Iobus respondet C. XII. *), ut *primo* omnium simul *insolentiam* reprehendat,

*) Ad C. XII. v. 1. Sententia verborum ex triuio sumpta et fere iocularis *Houb.* videtur, ideoque pro arbitrio mutat חָכְמָה in עֲרִיבָה , deinde עֲרִיבָה ex Samar. עֲרִיבָה scire, in Substant. conuertit: scientia vestra, tandem pro חָכְמָה legit חָכְמָה perfectio, quod quidem Syn. habet: $\eta \sigma\upsilon\nu \upsilon\mu\upsilon \eta \pi\epsilon\rho\lambda\omicron\tau\eta\varsigma \tau\eta\varsigma \sigma\omicron\phi\iota\alpha\varsigma$, non autem scriptionis, sed sententiae explicandae causa. v. 3. 4. Aequae temere et inutiliter hic etiam *Houb.* mutat חָכְמָה in לֵבָב , et partic. חָכְמָה in Verb. חָכְמָה accidere, quia Syr. sic vertit: in quem talia advenere; atque haec, extorquendi sensus causa, et quoniam Syr. sic interpunxit, cum initio v. 4. sic coniungit: ille amico suo ludibrio est, mutato iterum חָכְמָה in חָכְמָה . Plana autem est sententia textus, quam exhibet Chal. et Vul. apud quem talia non sunt? quis haec ignorat? v. 3. Haec facillima mihi videtur verborum sententia, quae quidem omnia Verff. legerunt, varie autem transposita coniungunt et torquent, ob sensus sine dubio difficultatem; quare *Houb.* etiam pro חָכְמָה contemta, legit חָכְמָה *conculcata lampas* est iustus, quia in lampadem non cadit contemtus (recte, cadit autem in calamitatem, eamque חָכְמָה frequentius significat, quam lampadem) deinde חָכְמָה in חָכְמָה conuertit, *proculcatio*, quod efficit ex

hendat, quae sibi soli sapere videatur, etiamsi praeter vbiuis obuia nihil proferat v. 1-3. Falsa autem eorum, de perpetua piorum prosperitate opinioni, *experientiam* opponit, quae fat multis vtique exemplis testatur, *videri* saepe iustum, quamuis integerrima eius sit pietas v. 4., et miserorum calamitati *ignominiam debere*, ex superba eorum sententia, qui ex perpetuo felicitatis vsu insolescunt **יְנִיבֵי**, quae etiam *parata sit* eis, quam primum *nutare* modo pes coeperit et vacillare v. 5., cum contra iniusti tranquillitate fruuntur et rebus securis, quasi *liberae eorum potestati* sua Deus bona concessisset v. 6. Immo ad vniuersum prouocat *naturae regnum*, tam *animale*, vbi improba ferarum rapacium ferocitas longe solet imbecilliorum superare tenuitatem et innocentiam; quam *vegetabile*, vbi zizania et vepres, herbaeque inutiles et venenatae, longe facilius crescunt et augentur, vel deficiente hominum opera, vel etiam resistente, quam plantae cuiusque generis *fabulerrimae*; quo ex hoc vtroque exemplo homines intelligant, a Deo haec omnino sapienter sic esse constituta v. 7-9., qui pariter in sua habet potestate, tam *spirituum* quemcunque humanae *carnis*, quam *halituum* reliquorum omnium quae viuunt v. 10. *Deinde* vero his singulatim, quae

B 3

Ar. **יְנִיבֵי** per terram volutare, ideoque sic vertit: propositus est pedum conculcatio. Longe aptior est *Michael*. interpretatio, qua **יְנִיבֵי** ex v. 4. cum **יְנִיבֵי** v. 5. copulatur: Der Hedsliche ist dem Stolz und den Gedanken der Glücklichen verächtlich, und wer veste Tritte thut, dem Strauchelnden. v. 6. Non opus est **יְנִיבֵי** in Plur. **יְנִיבֵי** cum *Houb.* mutare, quamuis *Versf.* praeter Chal. omnes, sententiam recte de pluribus intelligant. v. 16. **יְנִיבֵי** de potestate Dei, vt praeced. **יְנִיבֵי** intelligo, non vt *Michael*. hoc in Not. explicat: Gott hat sie so gemacht, daß der eine Lust und Geschicklichkeit hat den andern zu betrügen, und der andre leichtgläubig genug ist, sich hintergehen zu lassen, quod non eaute satis dictum mihi videtur. v. 17. *Michael*. **יְנִיבֵי** spoliatus proprie vertit, vt Sep. *αρχαλωτες*, Sym. impro-
 prie, *αρχαλωτες*, quasi consilio spoliatus, an ex **יְנִיבֵי** errauit, praemisso **יְנִיבֵי**. vt vult *Houb.*, vehementer dubito. v. 19. **יְנִיבֵי** ex Ar. **יְנִיבֵי** perennis fuit, commode Vul. vertit, oprimates, Sep. *δυναστες*, Chal. Syr. Ar. fortes, vt *Houb.* robore valentes, nescio cur *Michael*. den ewigen Quellen giebt er einen andern Lauff, sensu vel proprio, vel improprio, quem tamen ipse fatetur, propius ad v. 20. accedere. v. 21. **יְנִיבֵי** **יְנִיבֵי** *Michael*. vertit: den Schöpf-Eimer der Quellen löset er ab, eoque nomine putat intelligi, quod habet Chal. Syr. et Ar. potentes et magnates. v. 23. **יְנִיבֵי** Sep. vertunt: *πλωτων εινι*, quasi **יְנִיבֵי** legisent, nisi forte *πλωτων* vitiose scriptum videatur pro *πλατωνων*, quod magis respondet sequ. *κατα-*
πλωτωνων.

quae Zophar c. 11. de prouidentiae diuinæ consiliis nunquam peruestigandis, deque certa piorum in hac vita prosperitate, promissa sibi, et antiquissimorum temporum testimoniis comprobata dixerat; his inquam, *carmen* aliquod veterum opponit, probatae fidei virorum, ad eorum, qui sapiunt, *palatum*, apprime compositum. Eo enim, qui longo rerum usu edocti fuerunt v. 11. 12., sapientiam Dei et potestatem libere regendi luminam sic decantarunt: vt prouidentiae diuinæ regimini vindicarent eorum omnium quae eueniunt, ipsamque consiliorum humanorum gubernationem, siue bona illa fuerint, siue mala v. 13-21., adeo, vt vel abscondita quaeque in lucem proferat v. 22, et fortunae omnis, tam secundae, quam aduersae, vicissitudines dirigat v. 23., quae arte nulla, consilio nullo, vel potentissimorum, impediri possint, aut mutari v. 24. 25.

Iustitiae quidem diuinæ causam tueri videntur illi, qui, quae hominibus mala eueniunt, poenae loco semper habenda esse omnia existimant, eamque ob causam afflictam miserorum pietatem in dubium vocare, et humanitatis atque mutuae beneuolentiae leges violare malunt, quam admittere, vt ipsa Dei iustitia, quod ipsi quidem metuere videntur, in discrimen veniat: Atque sic bonam Dei causam, bono quidem animo, sed *medicaforum* more artibus illicitis, mendaciis nimium, et innocentiae criminationibus, male defendunt, idque merito suis Iobus amicis exprobrat C. XIII. *) 1-5. Numquid vero iustitiam Dei

*) Ad C. XIII. v. 1. Pro כִּל Cod. Regiom. Sen. habet לָא, forte pro לָא, correctum quidem in כִּל, quod tamen pariter Chal. omittit, Cod. Regi. autem אֵלָא addit, erasum quidem, quod tamen habent etiam Versf. omnes, neglecto כִּל v. 4. חֲפָאֵי אֵלֵי לִי Versf. fere omnes medicos inepros vertunt, Sep. *ιστορας επιπλαστες* qui fucum vendunt, *Michael.* nescio quo iure: auf deren Kranken man das Leichen-Lied dichten mag. v. 8 Quod bene vertit Theod. *προσωπον αυτου λαμβανετε*, male Sym. *κρυψη αυτου*, quod tamen Schol. Olympiod. esse, Ven. *Semlerus* i. c. probat ex Iunii Catena p. 262. v. 12. Pro זְבִירָם וְזִרְזָם quod *Michael.* pro monumentis accipit: eure Grabmäler sind ein Bild der Asche, die in ihnen verwahret wird, *Houb.* legit זְבִירָם וְזִרְזָם *gloriatio vestra* erit pulueris loco, ex זִרְזָם superbire, quoniam Sep. habent *γαυριαια*, quo vero זִרְזָם per Metonym. veterum possunt, et quod gloriatio magis respondet זְבִירָם quod *Houb.* videtur supercilium vestrum explicat, *Michael.* autem: eure Gewölber sind für einen feimernen Feib. Ex mea sententia non tam *mortalitatis*, quam *futilium sermonum* Iobus admonet amicos: memorabilia vestra sunt sententiae cineri similes, pertinacia autem cervicis vestrae tandem in tumulum pulueris redigetur. v. 13. *Houb.* מֵה extrudit, quod nunquam putat periodum absol- vere,

Dei pia eiusmodi fraude deceat tueri? An iusta eius causa tam iniquis opus habeat et inanius praesidiis, vt parrium studio et habito personarum respectu, excusandae eius et vindicandae gratia, accusare integram piorum virtutem et condemnare liceat? v. 6-12. Numquid alia nulla reliqua est ratio, *iustam piorum*, simulque *Dei ipsius causam*, ita bene secum inuicem conciliandi, vt salua sit Deoque probata eorum probitas et in aduersis innocentia. et iustis tamen de causis, sine aliquo sanctitatis diuinae et benignitatis dispendio, tot a Deo malis affici possint, exercendae nimirum, probandaeque et roborandae eorum fidei et virtutis, immo augendae felicitatis causa, neutiquam vero ad puniendam eorum delicta? Ita enim nihil decedit *iustorum integritati*, qui non ab omni quidem labe immunes, adeo tamen *innocentes* esse possunt coram Deo, vt talia nulla proterue commiserint crimina, quae tanta mereantur scelorum vindicta coerceri: Neque tamen vel *iustitiae Dei* vel *benevolentiae* quidquam detrahitur, si quando ex occultis prouidentiae consiliis, cauendi grauioris mali, aut procurandae eorum salutis causa, animo *non irato*, sed *paterno*, vel durissimis pios cruciatibus quandoque torqueri patiatur. Atque hac ipsa ratione Iobus etiam causae suae iustitiam aduersus iniqua amicorum opprobria merito tueritur, vt quisquis demum futurus sit rerum suarum exitus v. 13., confidenter tamen fateatur eius conscia mens recti ipsoque Dei freta praesidio, nihil omnino se formidare, siue eorum *criminationes*, siue ipsam supremi iudicis *sententiam* v. 14-19. Eius enim adeo saluam esse et intemeratam profitetur *iustitiam*, vt, si vel aliquod tantum anxiae mentis et perturbatae leuamen impetretur

vere, cuius autem rei exempla v. 2. Sam. 18. 12. 22. 23. Prou. 9. 13. Sep. vero pro *עלי מה עברה* videtur *επιμα*, legisse. v. 15. Houb. merito respuit *לי* illud Masoret., quod quidem Chal. Syr. Ar. Vul. habent, Cod. autem Regiom. Reg. in margine tantum, in textu *לי* extat, idque oppositio *לך* postulat, et Sep. legisse videntur, quamuis vitiose pro *לך* *ο δυνατης*. v. 22. Consentiant hic Verff., praeter Sep. qui *חברת* *καληστας* et *אשתי* *δρασω σοι ανταποκρισιν* legisse videntur. v. 27. Explicantur hic documenta scriptae contra se v. 26. iudicis sententiae, stigmata nimirum, plantis pedum vlcerosis veluti signacula scelerum impressa, quod *ο εβραιος* in Hex. sic bene explicat: *τα ιχνη των ποδων μου περιχαρτηται*, vt *Michael*. du Brandmarck mich unter den Fersen. v. 28. Voc. *חברת* est demonstratiu., quo velut digito indice omnium in se oculos conuertere iubet: atque sic miser ille, scil. Iobus — quare non opus est legere, quod vult Houb. *חברת* vt sim quasi res putrescens.

XVI

traret v. 20. 22., mali nihil vel ab hac ipsa sibi metuumdum esse confidat, etiam si vel a se Deus causae suae rationes deponere, vel ipse sua sibi delicta iudicare vellet v. 22. quae scire lubenter cupit v. 23., quo ex his intelligeret: an eorum causa, quae forte *in se* hucusque deliquerit, siue adeo propter ipsa adhuc *iuventutis peccata* v. 24. 25., tot tantaque mala, veluti *scelerum signacula* sibi iniusta ferre cogatur, quibus quasi tinea corrosus contabescat v. 26-28.

At ne vero audaacter nimis vel ostentare suam, vel prouocare Dei iustitiam videretur; ideo vitae miserae calamitatibus ingemiscens C. XIV. *) I. 2., suae Iobus iustitiae nihil se arrogare, diuinae autem tantum

*) Ad C. XIV. v. 3. Parum differt, an tria legamus, quod vult *Houb.* et *Verff.* habent omnes, excepto *Chal.*, et פָּרַח in Plur., quem in *Polygl.* Lond. expressum *Verff.* sequuntur, praeter *Sep.*, qui non verba, sed sensum exprimunt, *Cod.* autem *Regiom.* uterque פָּרַח in marg. habet expunctum, v. 5. *Sep.* *Cod. Vatic.* habent פָּרַח pro פָּרַח vitiose *פָּרַח אַרְבּוֹת*, rectius *Cod. Alex.* et *Sym.* פָּרַח אֶרֶץ , cui respondet: פָּרַח אֶרֶץ , cuius loco פָּרַח in Sing. habet *Sym. Syr. Ar.* et *Cod. Regiom.* uterque sine nota marg. v. 20. Interrogat: פָּרַח vbi quaeſo est homo, quando expirauit? *Sep. Syr.* et *Ar.* *negatine* quidem explicant: פָּרַח אֶרֶץ , neque tamen ideo פָּרַח legerunt: non ille est, vt *Houb.* putat, neque ea est Iobi sententia, qui potius ad institutam ex praemissa similitudine quaestionem: vbi est homo mortuus? numquid pariter sicut arbor reuirescet? noua similitudine v. 11., nouisque quaestionibus v. 12., sic clare satis responderet, vt haec ipsa spe vitae melioris mortem exoptet v. 13., in eaque spe sola suum omne solatium ponat v. 14. 15. v. 14. Non opus est pro פָּרַח legere quod vult *Houb.* פָּרַח et tamen reuiuifcet. Ad hanc enim *interrogationem*, quam *Verff. Aq.* et *Th.* habent: פָּרַח אֶרֶץ ; ipse Iobus *affirmando* responderet, in eo omnem omnino spem vitae suae esse positam, donec veniat exoptata פָּרַח אֶרֶץ reuereſcentia mea, ex similitudine v. 7. vbi idem extat *Vocab.* פָּרַח אֶרֶץ habent *Sep.* פָּרַח אֶרֶץ *palin genomai*, *Aq.* et *Th.* פָּרַח אֶרֶץ , *Sym.* ex scribendi sine dubio errore, פָּרַח אֶרֶץ , pro פָּרַח אֶרֶץ , vt suspicatur *Montesal.*, aut פָּרַח אֶרֶץ , quod habet *Olympiod.* v. 15. *Michael.* textum in mendo cubare putat vsque ad v. 17., quem tamen sine aliqua verborum mutatione sic pariter intelligo, vt ipse vult, de futurae nimirum resurrectionis statu felicior; vbi euocati a Deo, confidenter ad eum accedemus, qui dextram porriget operi manus suae, vt *Vul.* פָּרַח אֶרֶץ vertit, a quo parum differt *Th.* פָּרַח אֶרֶץ et *Sep.* פָּרַח אֶרֶץ , vbi v. 17. nullam peccatorum vindictam nobis seruabit, quae tunc in fasculo erunt obſignata ibid. פָּרַח אֶרֶץ *Michael.* in einen *Aktenſtoß*, quod in secunda quidem *perſ. Verff.* explicant, neque tamen ideo פָּרַח אֶרֶץ legendum, vt *Houb.* vult, immo deleta erit omnis eorum culpa, *Micb.* du wirst meine Schuld ſibertünchen, ex *Chal.* פָּרַח אֶרֶץ obſcuit quod c. 13. 4. adſuit de his, qui mendaciis cola-

tantum tribuere, ipsi Deo fatetur, vt communi humanae naturae vitiositati, et mortalitatis decreto lubenter se submittat, nihil magis in votis habens, quam placidam mortem v. 3-6. Immo tanta eius in Deum est pietas et fiducia, vt, quamuis spem nullam sibi reliquam esse intelligat, recuperandae in hac vita felicitatis, sola tamen expectatione futurae ad vitam meliorem resurrectionis, adeo se dicat esse contentum v. 7-12., vt desideratius nihil exoptet, quam felicissimam illam *rerum suarum conuersionem* v. 13. 14., vbi expers culpae omnis peccatorum deletae, coram Deo compariturus esset longe maiori laetitia v. 15-17., quam in hoc statu miserrimo funditus euerstae felicitatis suae omnisque spei v. 18-20., et supremo illo doloris gradu, quo mala quaeque, alias vel grauissima, longe superantur v. 21. 22.

Ita vero *religioni noceri* putat Eliphaz, nouo eoque vehementiori quam ante certamine aduersus Iobum insurgens C. XV. *), vbi *venti* instar *exitiosi* habendam esse hanc eius doctrinam profitetur, sapiente viro indignam, pietati noxiam, eiusque improbitatis testem v. 1-6. Quis Deum colat et adoretur, si bona huius vitae malaque piis et impiis

colorem allinere norunt. v. 20. Foeminin. ספיהיה ex מים alluionem bene vertit Vulg, atque sic commode ad aquas referri potest, nec opus est legere ספיהיה ורשעה obruit sponte nata puluis terrae, vt vult *Houbig.*

*) Ad C. XV. v. 11. רבך לאש vertit *Houb.* abscondite reuelatum ex לאש et Ar. לוב, rectius *Michael.* vt Chal. Syr. et Ar. ein Wort des Mitleidens, ex Ar. משה lenis fuit, vnde אש c. praef. h. clémenter 2 Sam. 18. 5. v. 12. רבך מן *Michael.* c. Chal. vertit: quid innuunt oculi tui? Sep. επιτηρησαν, Δδ. ανεβλεψαν, quod ex sententia Ven. *Semleri* non est noua versio, sed e *Didymo* legendum ανεβλεψαν: quid obsistunt oculi minaces? vt *Polychron.* αυτοφθαλμων dicit, oppositis velut oculis obluetari, cui Ar. רוב bene responder. v. 20. *Houb.* מצפן in Sing. legit vt Syr. et Ar., quia collectiuum potestatem Voc. מצפן negat, quod *Michael.* in Particip. מצפן conuertit. v. 21. שודך Sep. *Meronym.* vertunt καταραφή, nec ideo opus est שר legere, vt vult *Houb.* v. 23. איה quod omnes habent Versi. praeter Alex. quae איה vertit שופו, vt *Michael.* eine Speise der Taubvögel, *Houb.* in איה mutat, et לרדו in לרדו v. 28. לרדו quod habent omnes Versi., Alex. autem quoad sensum explicat, *Houb.* in לרדו mutat. erit extraneis, et תרעהו in תרעהו quod paratum illi fuerat. v. 29. מנחם varie vel legerunt, vel sententiae causā mutarunt Versi., Alex. in צנח, quos sequitur *Michael.*, sobolem vertit *Houb.*, miror, quod non מנחם ex נח scribendum esse putauit. v. 31. Nescio, cur בתעה lectio incredibilis *Houb.* videatur, quam in תעה planta eius conuertit, cum plana sit sententia: errore deceptus est.

C

piis indiscriminatim euenire posse, et nulla in iis, siue praemia virtutis, siue scelerum supplicia, quaerenda esse crediderit? Quis ita sentire ausit, nisi arcana prouidentiae diuinae consilia et decreta aeterna cognita habere sibi videatur et explorata v. 7-9. Arrogantiae igitur Iobum arguit, vt fieri solet plerumque, si quis veritatis amore antiquis se coeperit erroribus opponere, audacissimae inquam, arrogantiae eum arguit, quod noua illa et profana opinione, inueteratis scilicet praeiudiciis contraria, obstinatum opponat animum, et monitoribus non tantum amicis asperum, eorumque diuinis, vt putant, et mansuetis consolationibus v. 9-11., sed ipsi adeo oraculi diuini sententiae repugnantem, qua vel incolarum coeli reprehendatur imperfectio; quanto magis insatiabilis illa profani hominis *peccandi libido* שתה כמים עולה v. 12-16., quo ipso turpem prodat ab antiquissimorum patrum orthodoxia defectionem v. 17-19. Quod inuidiosum plus saepe valet argumentum, quam firmissima quaeque veritatis praesidia, quae tantam apud bene multos vim non habent et auctoritatem, quam veterum testimonia. In his igitur solis causae suae robur omne quaerit Eliphaz, quibus tamen a v. 20. ad 35. nihil aliud continetur, quam nuda malorum, quae impiis nuntiantur, quaeque omnino saepe, quamuis non semper sic vsu euenire solent, talis delineatio, quae Iobi simul anxietatis et terrorum, inopinatae calamitatis v. 20-24., exprobratae temeritatis et arrogantiae v. 25-27., abiectionis spei et dolosae v. 28-31., extinctae sobolis v. 32-36., aliquam referre imaginem haud obscuram videtur.

In his omnibus autem, quibus nullo modo probatur, talia omnia sceleratis tantum, non aequae iustis interdum euenire, quae quaeso vis inest, ait Iobus C. XVI. *) probi hominis animum consolandi, qui ita vel

*) Ad C. XVI. et seqq. parcius Obseruatt. adscribere iubet paginae angustia. v. 3. Chal. sequitur *Houb.* יגליך legens pro ימריך quod bene vertunt Vul. et Sep. παραγοχρησαι σου. v. 5. *Mich.* et *Houb.* אף ante עתה in textum recipiunt, quod habent Sep. Syr. et Ar. sententiae forte causa, quae autem sine eo plana est: iam vero vel motum labiorum os cohibere, i. e. ne hiscere quidem debet. v. 7. *Houb.* legit תלאתי aerumna mea, תשעתי mutat in tert. perf. labefactauit, et ערתי pro compage accipit, ex terra fulcire, cui Vul. fauet, cum reliquae Verss. parum inter se consentiant. v. 13. pro רבתי *Mich.* seine Schützen, רבים habet Cod. Regiom. Sen. v. 16. id. Cod. Reg. Keri habet in tex. תמרימי v. 18. Non inimicis imprecatur sui sanguinis vindictam, sed sibi ipsi, si דם דם sanguinis, i. e. criminum capitalium reus esset, hoc deposcit, vt nec impunita illa relinquantur, nec locus

vel semet ipsum aliosque pios condemnare, improbos autem quoscunque, qui tale nihil unquam, vel raro tamen experiuntur, pro iustis reputare cogeretur? Quid falis et prudentiae in tali miseros iniquis censuris affligendi more? quem facile imitari alius quisque, et iteratis eiusmodi opprobriis obrundere posset afflictos, quo ad silentium redigantur v. 1-6. Ita enim si fas esset in foro agere cum his, qui sunt in angustia constituti, ut re inaudita scelerati instar habeatur iustus, ut nullo infontiae, sed tantum criminum admisso teste, mendaciis, opprobriis, et obtreactionibus hostiliter infestari, et petulanter exagitari, vel ab ipso infenso iudice permitteretur; nunquam profecto vel integerrimus quisque suae posset causae iustitiam obtinere. Ita vero Deus ipse cum piis interdum agere solet, ex occultis prouidentiae consiliis, quod suo Iobus exemplo demonstrat v. 7-17., tum nouo quidem et forte inaudito, nunc autem tot martyrum, et ipsius Iesu Christi rebus gestis comprobato. Ex his enim clare satis elucet, in tanta saepe optimos quosque virtutis cultores discrimina rerum venire posse, sic Deo volente, ut grauissimis obruti calamitatibus, flagitiosissimorum instar nebulonum, *ignominiae publicae* exponantur et omnium iniuriis, in quos veluti *sagittarum metam*, libere conicere tela quaeque liceret, etiamsi criminis expers fuerit scelerisque pura vita eorum et religio v. 17. Quod cum alia saepe nulla reliqua sit hominibus demonstrandi ratio, cur vitio vertamus Iobo, quod graui hoc obtestatione confirmat v. 18., ipsumque Deum integritatis suae testem inuocat v. 19. Hunc causae suae vindicem aduersus irrisores lacrymis submitte rogat v. 20., ut coram Deo **אֱלֹהֵי עֵם** et aduersus amicos suos **אֲנִי וְכָל אֲנָרְס** scil. repetito **עֵם**, suam iustitiam tueatur v. 21., tanto citius, quanto certius proximam sibi mortem imminere existimat v. 22., quod quidem ex putrido iam halitu suspicatur C. XVII. *) 1., nisi forte

C 2

fallaci

locus sit suis precibus. v. 19. 20. Causae suae testem et arbitrum v. 19. ut Deum inuocat v. 20. speratque v. 21. ut **אֱלֹהֵי עֵם** et **אֲנִי וְכָל אֲנָרְס** causam agat apud Deum et filios hominum, quod vix de alio, quam promisso mediatore potest intelligi. *Michael.* autem sic interpretatur: Gott soll die Sache Iob's gegen sich selbst vertheidigen, dadurch, daß er seine Unschuld ans Licht bringt, an commodé satis, dubito.

*) Ad C. XVII. v. 3. Hoc eodem sensu de Deo accipit *Mich.* werde du für mich Bürge und vertheidige meine Unschuld, quod dubito, an satis exprimat vim vocis **אֲנִי וְכָל אֲנָרְס** fidem pro me interpone, **אֱלֹהֵי עֵם** quis pro mea manu suam defigat, i. e. pro me spondeat? v. s. **אֲנִי וְכָל אֲנָרְס** assentatorie, quod habent

fallaci delusus opinione, ad diuturniora adhuc mala ferenda esset constitutus v. 2. Nihil igitur religioni timendum esse, suo ipsius exemplo Iobus demonstrat, si vel nulla iis in hac vita praesente destinata essent virtutis praemia, vel si grauissimis adeo cruciatibus ad mortem vsque affligerentur, cum in his tantis fidei pietatisque experimentis, missa etiam spe omni terrena felicitatis, spes tamen confisa Deo integra adhuc semper iis relinquatur. Nititur autem illa promissi huius mediatoris gratia, ad quem iam ante superioris Cap. v. 20. 21. vt causae suae actorem prouocauerat, eundemque iteratis nunc precibus adit, et eius tutelae atque *interponendae pro se fidei* adeo se Iobus confidenter committit v. 3., vt nec suae causae diffidat victoriae v. 4., etiamsi perfidiae ludibrio sit fides sua, et execrandae abominationi miseria v. 5-7., nec verae pietati quidquam detrimenti vereatur metuendum esse ex his tantis cultorum eius aduersitatibus v. 8. 9. Habet enim sua virtus praemia in futuro saeculo constituta, quae prudentis est expectare inter huius vitae aerumnas, eaque spe animi roborare in studio eius perseverante. Quam ob causam imprudentiae omnino signum est, quam merito Iobus in amicis reprehendit v. 10., spe sola vitae praesentis miserorum adhuc animos mulcere, vbi iam exitium praesens vident et vicinae mortis propinquitatem v. 11. 12. Haec est votorum finis et complementum, cuius amica pii consuetudine delectantur, mors, in qua sola requiem quaerunt tutissimam v. 13-16.

Offensus hoc imprudentiae opprobrio v. 4. 10. Bildadus, non dignos esse censet profanos eiusmodi audacis lobi sermones, quos cum aliqua adhuc attentione, aut perspicacis animi sollicitudine *aucupentur*, שׁוֹם קִנְיֵי לְמַרְיָן, et emendare contendat C. XVIII. *) 1-3. Hominem

habent *Verff. Houb.* mutat in לקחתי coetibus. v. 7. Idem יָצָרִי legit coagmentatio corporis mei, et כלה defecit, pro בָּלָם, cuius loco v. 10. legit בָּלָם vt Chal. Vul. et Cod. Regiom. Reg. v. 11. מִזְרֵי וְנִמְתָּ Mich. vertit: *Stricke und Seile*, quibus sublatis corporis velut tentorium auferretur. v. 12. אֲוִיר קִרְיֹב ad יָשָׁמוּ pertinere, non obseruauit *Houb.*, ideo קִרְיֹב in verbum קָרַר conuertit, obscurarunt. v. 16. Id. pro אִם legit יַעֲמִי mecum, et נָחָה descendit, pro נָחָה requies erit, quando omnia mecum in puluere cubabant, quam sententiam *Mich.* efficit, mutando אִם in אִם mater: die Mutter ist bey mir, d. i. die Berwefung, quod nimis durum videtur.

*) Ad C. XVIII. v. 2. *Houb.* קִנְיֵי ex קָצָה finire, c. Chal. alternas vices vertit, pro אָחֵר legit אָחֵר vnus, et נִבְרַר pro Niph. habet: plurima verba facit, cum plana sit sententia; quousque aucupia struetis lobi sermonibus?

minem enim, qui tanto aduersus se ipsum furore faeuat, vt, sublatis in hac vita praemiis virtutis et scelerum suppliciis, vel ipsum turbari *ordinem* cupiat *immutabilem*, quo terrarum regatur orbis, quod v. 4. dicitur transferre rupem; talem nihil aliud mereri existimat, quam vt destituatur spe illa *vitae praesentis*, quam adeo temere abiicit, eaque frustreretur, quam in *futuro seculo* inani expectauit fiducia. Quam ob causam adeo agit cum Iobo inclementer, vt ei non tantum sortem sceleratissimorum hominum in hac vita *communem*, exitium nimirum nuntiet, ineuitabile prorsus et irreparabile v. 5-12., sed etiam *dirissimam mortem*, qua exitiibus tandem morbis extinctus, ad tremendum supremi regis tribunal traheretur v. 13. 14., quin *post obitum* adeo horrendam adhuc ei minatur, domicili, sobolis, nominis, ipsorumque sodalium et alumnorum extinctionem v. 15-19., ad quam non iusti tantum, vt de sua Iobus calamitate c. 17. 8. dixerat, sed omnis adeo *aetatis* homines, tam *postremae*, quam *pristae*, attoniti obstupescunt, velut ad insigne aliquod vindictae diuinae documentum, ex quo elucescat impugnatae a Iobo sententiae veritas, quod nunquam in hac vita scelerum supplicia improbis, vt virtutis praemia piis deesse possint v. 20. 21.

C 3

Numquid

bus? v. 3. נַצְּרִינִי quod respicit ad c. 17. 4. et obtusi ingenii stuporem ex Chal. טַמֵּם significat, in נַצְּרִינִי mutat *Houb.* immundi fumus, quod habent omnes *Verff.* praeter *Alex.* v. 4. Partic. מִרְיָה absurdum esse putat *Houb.* si veritatur vt *Syr.* et *Ar.* *Schult.* et *Mich.* o occidens animam suam! quare נַצְּרִינִי legit, addito: inquis. צַרִּי autem de immutabili providentiae ordine, in constituenda piorum et impiorum sorte intelligo, de qua disputatur v. c. 11. 6., eamque *Bildad* ait, tui causa nec mutabit *Deus*, nec mundus interibit, etiamsi vel ipse moriaris c. 17. 11. 12., vel pii obstupescant ib. v. 8. 9. v. 7. *Houb.* pro נַצְּרִינִי legit יַצְּרִי ex צַרִּי et צַרָּה, venabitur, et צַרִּינִי parui, pro צַרִּינִי gressus, אֲנִי habent *Sept.*, cum reliquae *Verff.* in lect. text. consentiant, quamuis אֲנִי gressus doloris veritat *Michael.* vt *Syr.* et *Ar.*, alii mecum, vt *Chal.* et *Vul.* gressus fortitudinis, i. e. celeres et felices profectus. v. 11. Pro הַצְּרִינִי *Houb.* legit הַצְּרִינִי spargentur ad pedes eius, לְרַגְלֵי autem *Mich.* cum v. 12. coniungit: zu seinen Füßen liegt sein Sohn verhungert, vbi voc. אֲנִי *Houb.* ב. addit: mediis in diuitiis esuriet, quia נַעֲבֹד non nisi de homine vsurpari solet, de quo autem hoc ipsum, quod stilo sententioso de eius opibus dicitur, intelligendum est. v. 14. Obscuratur plana verborum sententia: deferent eum terrores mortis לְמַלְאָךְ ad iudicem vitae Deum, quando *Houb.* legendum esse putat: וְתַצְּרִידֵנוּ לְתַרְיָךְ incedere facient eum eundo, i. e. itineris duces erunt.

Numquid vero fas est iustumque, merito Iobus C. XIX *) re-
sponderet, huius praeiudicii causa adeo temere condemnare afflictos
v. 1-3.?² vel si ea in re errauerint, quod paria piis et impiis mala
euenire in hac vita posse existimant; an ideo turpissima quaeque de iis
praesumere, et sceleratorum instar eos habere decet? v. 4. 5. Quid
ni Deus vel interdum tamen hoc velut *inuerso ordine* cum iis agere
posset, עֲתָנִי, vt si vel maxime insontes fuerint, nulla tamen iis re-
linquatur, causae suae iustitiam *hominibus* demonstrandi ratio, nulla
elabendi rima, spes nulla recuperandae in hac vita felicitatis v. 6-10.,
sed vt omni potius ope destituti, tam diuina, quam humana; suis vel
propinquis adeo et sodalibus, imo coniugi et liberis, vel ipsi famulatio
despicatur sint et fastidio v. 11-20. Numquid ideo omnem hu-
manitatis sensum adeo decet exuere, vt ne *carnis* quidem *interitu* conti-
tenti

*) Ad C. XIX. v. 6. מִצָּרוֹ Sep. *σχυρῶτα* vertunt, quasi *intra* legisissent, עֲתָנִי
autem, non vt Versl. et Mich. de *status* Iobi; sed maxime de diuini ordinis
conuersione intelligo, de qua Iis est. v. 17. מִצָּרוֹ non de foetore, vt
Houb. intelligo, ex Ar. חָן, nec de supplicatione vt Versl. et Intr., de
qua nunquam Kal adhibetur, sed de paterna beneuolentia, vt Sep. de
blanditiis, *καλαστικόν*. v. 20. Mich. pro נִבְרָה quod simili phrasi extat Ps.
102. 6, legit רִבְרָה vt Sep. *εὐαγγελιστῶν*. v. 25. Consentit *Michael*. fidei pro-
fessionem de *future resurrectione* hic contineri, non fortunarum Iobi in-
surrectionem, qua fidelium vltima die redemptionem tantum adumbratam
esse putat *Aut. An. Obs.* p. 65. Negat autem Christum Goelis nomine
intelligendum, aut de eo sermonem esse in aliquo huius libri loco, quia
hoc ad rem, de qua disputatur, non pertinere existimat. In tanta au-
tem rerum Iobi angustia, vbi Deum ipsum sibi iratum, omnemque ad
eius gratiam aditum sibi praeclusum esse, saepissime lamentatur, spe sola
melioris vitae contentus, promissi Messiae expectatio res vtiue magni
momenti mihi esse videtur, quae nec ab huius aetatis indole, nec a
tanta Iobi tamque probata Deo pietate adeo est aliena, vt, si verba tex-
tus tale quid prodant, non facile praesumi possit. Quare parum qui-
dem repugno versioni *עַל מַחְסַי* ein ander Job wird aus dem Staube auf-
sehen, mallem tamen cum Luth. ad Golem referre *עַל מַחְסַי* quod habet Theod.
εὐαγγελιστῶν. v. 27. *חַוָּת* ad vlcera refert Houb. postquam haec tabefecerint
pellem meam; vt Syr. et Ar. Sep. *εὐαγγελιστῶν ταῦτα*, postquam cutis mea ex-
antlauerit ea, i. e. mala mihi ferenda, quae facilius mihi, quam *Mich.*
sententia videtur: meine Haut, dieser Eiterfluss, wird eine andre sein.
v. 27. *עַל מַחְסַי* in *עַל מַחְסַי* form. inuisit. ex *עַל מַחְסַי* in *עַל מַחְסַי*
contineri, quia Vul. habet: reposita est spes mea v. 28. Sep. legerunt
עַל מַחְסַי *עַל מַחְסַי* pro *עַל מַחְסַי*, omnes autem Versl. *עַל מַחְסַי* habent pro *עַל מַחְסַי* praeter Chal.
et Cod. Regiom. Reg., vbi *עַל מַחְסַי* in *עַל מַחְסַי* mutatum est.

tenti et velut satiati, מְבֹשְׂרֵי לֹא תִשְׁבְּעוּ, ipsam animae perniciem iis nuntiare ausimus, quasi ius nobis esset diuinum damnandi תְּרַדְּפֵנִי כְמוֹ-אֵל v. 21. 22. En quam parum tanta hominum ferocia frangatur pia mens, fide in redemptorem munita Golem! quae missa spe omni vitiae praesentis, ab hoc salutis nostrae vindice expectanda ad vitam meliorem resurrectione adeo delectatur, tantoque solatio erigitur v. 23. 27., vt nihil timeat vel ipsam futuri iudicii seueritatem v. 27., his tantum metuendam, qui positam in interna mentis indole causam audent disceptare שָׂרֵשׁ דָּבָר נִמְצָא-בִי, aliorumque pietatem temere condemnando v. 28. 29., ferociam irae produunt, הָמָה, quae summa est improbitas, עֵינֹת חָרֶק gladio digna.

Hac ipsa autem piorum posita in Salvatore fiducia certa que futurarum salutis expectatione, quae sola aduersus mala quaeque grauissima diuino animum robore munit; hac adeo grauiter ad iram excitatur Zophar C. XX. *) 1-3., vt hanc ipsam Iobi fidem inauditam esse et inanem improbi hominis ostentationem atque insolentiam, breui et in aeternum ignominiose perituram, audacius quam reliqui, publice declarare non erubescat v. 4-10. Quoniam vero semel imbuta mens est falsa illa opinione, quod flagitiosi tantum, pii nunquam, tot huius vitae calamitatibus affligi soleant; ideo nihil omnino illi reliquum est, cum crimina nulla sciret et scelera adeo nefanda, quae Iobo iure posset exprobrare, quam clandestina suspicari et moritura cum eo delicta, aeternis puniendi suppliciiis v. 11. Illorum enim dulcedine adeo eius velut inebriatum esse animum arbitratur, vt, quo diutius degustandae eius causa, adhuc ea occultare et sub specioso pietatis praetextu extenuare

*) Ad C. XX. v. 2. pro בְּעֵבֶר quod cum הִשִּׁי non copulari posse putat Houb. העברי legit transire facti sunt. v. 7. בְּגֵלְוֹ Mich. vertit: wie die zu den Wölfen gewehete Spreu, melius Houb. Sep. securus: cum maxime splendet, ex Ar. גֵּל illustris fuit. v. 10. Vers. רָצָו rectius ex רָצָו fregit, exphanc, quam Houb. ex רָצָו curritabunt. v. 18. כְּחַיִל ex alia lect. Mich. vertit: er ist geizig in seinem Tausche, cum plana videatur proverbial. dictio: vt labor, sic merces f. commutatio. v. 21. pro אָבְלוֹ Syr. et Ar. magis placet Verf. Chal. Syr. et Ar. בָּקָוָה quando mensura eius erit impleta, quam Mich. wenn das Einschlagen seiner Hände vollendet, d. i. sein Rauff geschlossen ist. v. 28. תָּוֹבֵל בְּחַיִל prouentus, cuius loco Sep. τειλος habent, respondet בְּרִיתֵהֶם fluente, quod melius vertit Mich. zusammenge-rassites Gut, quam Sep. ἀπωλειαν, quia Gr. παραρρητιον heb. נָבִיר, de re deperdita adhibent, quare Syr. et Ar. habent: auferetur, ex quo temere Houb. suspicatur, eos בְּרִיתֵהֶם legisse, excindetur.

contendat; eo certius futurum esse praeuideat, vt haec ipsa dulcedo in fel aspidum tandem conuertatur et cruciatus sempiternos v. 12-16. Propterea penitus eum excludit ab spe omni *futuræ in paradiso voluptatis* v. 17., immo ne huius quidem vitae bonorum, siue *iuste* fuerint, siue *inique* parata, iucundam ei fruitionem concedit, v. 18-22., nihilque aliud relinquit expectandum certius, quam irae diuinæ et *poenarum infernalium*, nouis indies suppliciiis augendarum, *ignem nunquam extinguendum*, quo deuorabitur ipsa eius posteritas v. 23-26. Atque sic tandem ex tot coelorum terraeque suppliciiis palam esse futurum existimat, quod forte causa tantorum, quae ferret malorum, auaritia sit et insatiabilis inique parata corradiendi cupiditas v. 27-29.

Numquid vero talia de viro probo et honesto ita facile suspicari decet? Absit, ait Iobus C, XXI. *) adeo temere condemnare *inauditum* v. 1-3., ideo quod miser est et huius vitae felicitate destitutus, qua sceleratissimi non raro copiose fruuntur. Quam ob causam spem nondum abiicit fore, vt vel ad aliquem *humanitatis sensum* suis commoneantur lamentationibus v. 4., iisque excitentur amici, ad probe secum consideranda et cum stupore deueneranda illa prouidentiae diuinæ consilia v. 5. 6., cur adeo diu saepe feliciterque viuere improbos, et rerum omnium

*) Ad C. XXI. v. 4. *Houb.* אֵל cum אָנֹכִי copulat, cum plana sit sententia: an non homines sunt, quos mea adit lamentatio? si vero tales sunt, cur non animum prodero abiectum liceret his, qui vel aliquem adhuc sensum humanitatis habent? v. 12. אָנֹכִי vbi ellipt. הִיךָ potest intelligi, *Mich.* ad אֵל אֲנִי v. 11. commode refert: sic nehmen die neugeborenen Kinder auf den Schoß. v. 20. אֲנִי fraudem suam, ex Ar. אֲנִי ad Deum refert *Mich.* wie ihn Gott überlistiget hat, ego ad improbos, qui se ipsos fallunt. v. 22. אֲנִי Sep. Cod. Al. אֲנִי vertunt vt *Houb.*, Cod. Vat. *quos* ex אֲנִי decepti, vnde Syr. et Ar. detractores. v. 24. אֲנִי *Houb.* c. Bochar. in voc. nouum conuertit אֲנִי viscera, vt habent Vul. et Sep., qui forte אֲנִי legerunt, rectius autem hoc *Mich.* ex Ar. אֲנִי explicat: ihre Lagerstätte, vbi circa aquae receptacula Arab. more cum pecude commorantur. v. 28. אֲנִי Syr. et Ar. merito iustum vertunt, ingenuum, impiis oppositum, Vtriusque enim sedes dignosci non posse putat, sublato fortis discrimine. v. 32. אֲנִי vel indefinite de aliorum studio in parando impiis monumento sepulchrali, vel de pompae feralis effectu commode sic potest intelligi, vt *Mich.* er wächst auch auf seinem Steinhäufen, nemlich durch seinen Nachruhm, den sein prächtiges Grabmal erhalten hilft. v. 33. tumulos autem sepulchrales olim ex congestis lapidibus extruere veteres solebant, quibus honoris forte, aut iustus significandi causa, אֲנִי אֲנִי silices torrentis, vt habent Sep. adiecerunt funeris comites, vnde *Mich.* die Kiesel des Bachs, die man auf sein Grab wirft, sind ihm saust.

omnium abundantia auferri, fruique cum sua sobole patiatur v. 7-13. etiam si vel ipsi Deo insolenter fati et pertinaciter reluctentur v. 14-16. Numquid igitur nulla unquam sceleratorum crimina in hac vita puniuntur? Numquid improbi omnes perpetua semper felicitate gaudent? An non sic breui omnis auferretur religio? Absit! ait Iobus, me ita sentire, vt vos quidem cap. 15. 4. de me existimastis. Neque enim semper *durabilis* est improborum *felicitas*, neque semper *impunita* manet eorum *proteruita*, sed subito saepe prosperitatis simulque gentis eorum splendor omnis extinguitur et breui euanescit v. 16-21. Quis ergo prouidentiae rationes in regundis hominum fati reprehendere ausit, si vel piorum, vel impiorum *alii* aequae feliciter interdum viuunt placideque moriantur; *alii* contra in summa miseria transigere vitam tandemque finire cogantur v. 22-25. ? Quid inde? Vtriusque tamen in eo par est conditio, vt aequalis sit omnium *moriendi necessitas* v. 26., quare ex *praesentis vitae sorte* tuto fati intelligi nunquam poterit, quis vel pius fuerit, vel impius. Ita vero, sublato sortis in hac vita discrimine, nulla reliqua erit *piorum ab impiis discernendi ratio* v. 27. 28. Cur non? merito Iobus respondet. An non *signa viae iustae* nobis relicta sunt, eorum vel doctrina, vel exemplis, qui suo *ad beatitatem itinere* iam sunt feliciter defuncti? *עִבְרֵי רַךְ* v. 29. Clarissimum autem *discrimen*, quo tandem pii omnes ab impiis palam distinguuntur, *futuro demum iudicii die* expectandum est, ad quem seruantur impii morteque trahuntur v. 30. In hoc enim praesente seculo tanta est saepe eorum felicitas, vt nemo vel *reprehendere* eos ausit, nedum *punire* v. 31. Immo summa adeo cura sepulcrum iis paratur et *pompa feralis* v. 32, atque sic *tumulo tecti* ex silicibus annis congesto, placide quiescunt, et multos post se relinquunt *imitatores* vitae suae et *laudatores* v. 33.

Quam Iobus v. 34. praeuidit responsonem iniquam et in se maxime iniuriam, eandem vere accipit ab Eliphaso, alias modestiore reliquis, iam vero audacissimo, qui omne fere acerbitatis virus in eum euomit C. XXII. Eo enim putat spectare eius sententiam *de aequali saepe piorum in hac vita et impiorum sorte*, vt *sub praetextu* tuendae *Dei causae*, suam *ipsum* vere agat, suaeque fidei et pietatis integritatem adeo temere purgare contendat, quasi culpae omnis et labis expers esset, Deoque *litem denuntiare* et rationem ab eo iure deposcere posset: cur ita secum agere constituisset? v. 1-4. En quam facile veritates, quae aliquam *nouitatis speciem* habere videntur, in suspicionem apud eos venire soleant, qui sua saepe praepudicia *antiqua veritatis possessione* tuerentur, cuius studio quidem multo, ab humanitatis autem et amoris sensu

D

alieno

alieno trahuntur; quare improbos esse eos, a quibus dissentiunt, et pessimo consilio ita sentire, nimis plerumque facile suspicantur. Atque sic etiam cum Iobo fere impudenter agit Eliphaz, eique *palam* atrocissima exprobrat crimina, avaritiae, fraudis, rapinae et iniquae violentiae aduersus miseros quoscumque et egenos, viduas et pupillos, habito *potentiorum respectu* v. 5-9., quorum causa tot eum malorum agmina obruere existimat v. 10. 11. Quin omnem Dei prouidentiam ab eo auferri, eandemque improborum protefuiam, de qua c. 21. 14. 15. dixerat, ipsi eiusdem animo insidere arbitratur, cui arrideat splendida eorum felicitas v. 12-18.; quare vitio non esse vertendum piis dicit v. 19., si impiorum interitum tali gaudio excipiant et sibilo: *certe deleta nunc est factio nobis contraria*, et quicquid de iis reliquum est, absumet ignis v. 20. Atque sic iterum ad pristinam omnia redeunt sententiam, quod pietatis studio adeo bene de Deo mereri possit, vt breui instauretur eius felicitas, ingenti cumulata *auri argentique copia* v. 21-24., vt summa in Deum fiducia, *quidquid lubet*, ab eo *exorare* liceat, votorumque summam ab eo consequatur v. 25-28., adeo, vt ad *tanti precatoris nutum*, insolentia non tantum deprimatur, et humilis exalteretur v. 29., sed etiam *אֵי-נֶפֶשׁ* non adeo *insons*, ob solam virtutis eius dignitatem, *בְּפֶה*, ex periculo liberetur v. 30.

Negat igitur Iobus C. XXIII. adeo contumaciter a se impugnari summi Numinis prouidentiam, de qua potius confidenter sperat, fore, vt, si modo ad ipsum *eius solium* rem suam deferre in eiusque conspectum venire liceret, *dicendi iuris et audiendae sententiae causa*, demonstrandae causae victricis iustitiam certe a suo iudice obtineret v. 1-7. In hac quidem miserrima rerum suarum facie nullo se modo inuestigare posse faetur, *absconditas sibi prouidentiae diuinae rationes*; cur ita secum elucescentia, nihil intelligere possit, nec *antorsum prospiciendo*, quis sit exitus consiliorum eius futurus; nec *retrorsum respiciendo*, quae tantorum sit causa malorum v. 8. 9. Eam vero ob causam neque tantorum se ait, scelerum opprobria mereri, neque opus habere, vt tot inanibus terrenaе felicitatis promissionibus ad pietatis studium sollicitetur, vt cap. praeced. fecerat Eliphaz, neque prouidentiae Dei ideo se vel refragari, vel diffidere regimini. Quin testem potius fidei suae integerrimae virtutisque constantis Deum inuocat ipsum v. 10-12., cui etiam liberam vindicat potestatem, haec aliaque plura, immo grauiora adhuc mala sibi immittendi v. 13. 14., quae quamuis metuenda omnino esse, *fracto iam* fati

fatis animo videantur v. 15. 16., nec dum tamen spem omnem prouidæ Dei curæ amittit, cum ea solâ se sentiat adeo sustentari, vt hæc tanta *tenebrarum mole* nondum deletus, sed saluus adhuc sit, et ab extrema seruatus caligine v. 17.

Ita vero *providentiæ* diuinæ saluam tamen non relinquit *iustitiam*, qui sic Deum in moderandis hominum rebus versari, cum Iobo existimat c. 21. 30-33., vt nullo *poenarum et præmiorum discrimine* pii ab impiis in hac vita discernantur: Quo ipso, ex Eliphasti sententiâ c. 22. 12-18., animum profanum prodit et improborum felicitatis cupidum, immo suæ potiùs, quam Dei causæ studiosum ib. v. 1-4. Vindicat igitur Iobus ab his quoque opprobriis, tam *suæ sententiæ*, quam *iustitiæ diuinæ* integritatem, cui nihil decedere demonstrat C. XXIV., si vel maxime breui huius vitæ felicitate frui sceleratissimos quosque patiat, iustis delictorum poenis futuro demum seculo reseruatis. Quid impedit, ait v. 1., quo minus *tempora Deus reseruaret*, מִיָּדְיִי *plectendis impiis destinata*, ita vt *norint quidem* homines, ea non esse defutura, וַיִּיָּדְעוּ, non tamen *videant hanc diem* eius vindictæ? Non desunt omnino tales, qualem me esse dixistis c. 22. 6-9., qui egenos accepto pignore et foenore iniquo adeo ad incitas redigunt, vt exulum instar *latebras quaerere*, et parce vitam duriterque sustentare, vel in ipsis *montium cauernis delitescere* cogantur v. 2-8. Nec feroces desunt, qui adeo vel in pupillos faciuunt, pignoris loco raptos, vt in perpetuam redacti seruitutem, sine victu saepe et vestitu ad durissimos labores adigantur v. 9-11., vel in ipsos ciuitatum incolâs tanta atrocitate impune grassantur, vt omnem humanitatis sensum exuissè videantur v. 12. 13. Nec homicidæ desunt et latrones, nec aduiteri et fures, qui *nocte* facinora committunt, *die* latitant, et nunquam in lucem proferuntur v. 14-16. At vero fugiant lucem, tenebras quaerant: sât cito tamen *illucescat dies illa vindictæ*, cuius primo statim diluculo subitanea in eos irruet exitiosæ mortis caligo v. 17. Celeri veluti *navigio* tales plerumque stygium traiciunt anem, relictis, quæ *execrationi subiecta sunt*, huius vitæ bonis, et praecluso *redeundi ad voluptates itinere* כְּרִמִּים v. 18. Orcus abripiet scelera eorum aeq̃ subito, ac aestus solis aquas niuales v. 19. Denegata iis erit omnis misericordia, κρησις ἀνίλεως Iac. 2. 13.; vermis erit totâ vitæ dulcedo Marc. 9. 44., omnisque deleta eorum memoria; atque sic *arboris* instar *infelicis*, adeo penitus tandem confringentur v. 20., vt nec viduæ eorum aliquo dignæ habeantur beneficio v. 21. Si potentiores traxerint in suas partes, bona quidem sua, non autem vitam possunt tueri v. 22., nec oculum Dei vindi-

vindicem effugient, etiamsi diuissime iis indulerit v. 23.; breui potius de suo deiciantur *fastigio*, et vna cum reliqua *sceleratorum fruge*, vt *eminentiores aristae*, succisi ad ferenda colligentur futuri seculi supplicia v. 24. Quis erroris conuincat hunc lobi sermonem? quis Deo eum repugnare efficiat? cuius iustitiae nihil decedit, si huius vitae mala improbos effugere sinat, pios ferre patiat, bono iisque gloriosissimo fine, consilio saluberrimo.

Demonstrauit hoc suo ipse Saluator optimus exemplo, qui hunc ipsum in finem homo nasci, et *en ομοιωματι σαρκος αμαρτιας*, in similitudine peccaminosae hominum naturae, humano more inter eos sponte versari voluit, quo *en ομοιωματι ανθρωπων γενόμενος*, huius vitae mala quaeque ab ineunte aetate experiretur, eoque *aduersitatum sensu* disceret ipse, aliosque doceret *την υπακοην*, eam obsequii speciem, qua sui causa, *ων υιος*, cum esset ipse Dei filius, non opus habuit Hebr. 5. 8. similis fieri suis fratribus ideo voluit c. 2. 17. quo tanto facilius eorum miseria commoueretur, tantoque maiori fide sacerdotis partes obiret in expiandis peccatis. Quae sint *providentiae Dei singularis admiranda in hoc incarnationis Christi negotio vestigia*, comta oratione explicabit Vir Nobiliss. Dn. IOANNES WERNERVS OTTO, Hamburgens. Reipub. ciuis et futurum decus, insigni probitatis et industriae laude Clariss. quem vt beneuole audiant, tempore locoque consueto dicendum, ILLUSTRISSIMOS COMITES VTRIVSQUE REIPVB. PROCERES, ET ACADEMIAE CIVES HUMANISSIMOS, qua par est, obseruantia rogamus. P. P. Lipsi. in ipsis Natal. Christi Vigil. CIOIOCLXXI.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA.

Fd 3348

ULB Halle

f
3

002 500 558

sb.

mt.

15
16

ECTOR
IAE LIPSIENSIS
ALITIA
TI SACRA

MPLO ACADEMICO
NCELEBRANDA
INDICIT.

diuinae ex Iobi cum amicis colloquio
C. VI. ad XXIV.

